

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä. Nykyinen laki maaseutuelinkeinorekisteristä on tullut voimaan vuoden 1995 alusta. Lakia sovelletaan maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen pitämään maaseutuelinkeinorekisteriin. Laki ei nyky muodossaan enää vastaa perustuslain, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain ja henkilötietolain asettamia vaatimuksia. Lisäksi Euroopan yhteisöjen komissio on antanut säädöksiä, joiden mukaan tulkittietojen julkisuutta tulee lisätä.

Ehdotettua lakia sovellettaisiin maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmään talletettujen maa- ja metsätalousministeriön toimialan tietojen hallintoihin sekä maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnossa laadittuihin asiakirjoihin ja niihin sisältyviin tietoihin. Tietojen ja asiakirjojen julkisuuteen, niiden luovuttamiseen ja luovuttamisesta perittäviin maksuihin sovellettaisiin pääsääntöisesti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ja henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia.

Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus pitäisivät maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmän rekistereitä sekä vastaisivat talletettujen tietojen oikeellisuudesta kukin oman toimialansa osalta.

Tietojen luovutuspäätökset tehtäisiin keskushallintotasolla. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä Maaseutuvirasto päättäisivät tietojen luovuttamisesta kukin oman toimialansa osalta. Tietoja ja asiakirjoja voisivat lisäksi luovuttaa työvoima- ja elinkeinokeskukset sekä kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset oman viranomaistehtävänsä osalta.

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmässä olevat tiedot poistettaisiin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun tietoja on viimeksi käsitelty, ellei tiedon säilyttäminen pidempään ole välttämätöntä lakiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi, vireillä olevan asian takia taikka Euroopan yhteisön tai muun lainsäädännön mukaisen tarkastuksen suorittamiseksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2008.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Perustuslaki.....	3
Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.....	4
Henkilötietolaki.....	6
Laki maaseutuelinkeinorekisteristä.....	7
Maaseutuelinkeinojen eri rekistereihin liittyvää muuta lainsäädäntöä.....	8
Maaseutuelinkeinotilastoihin liittyvää sääntelyä.....	10
Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta.....	10
Yritystuet ja niiden käsittely kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla.....	11
2.2 Kansainvälinen kehitys ja EU:n lainsäädäntö.....	11
2.3 Nykytilan arviointi.....	13
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	14
3.1 Tavoitteet.....	14
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	15
Johdanto.....	15
Lain muuttaminen pääasiassa vain julkisuussäännösten osalta.....	15
Rekisterien tietosisällön kirjaaminen lakiin.....	15
Tietojen hallinnointia koskeva laki.....	15
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	15
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	17
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	17
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	17
5 ASIAN VALMISTELU.....	17
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	17
5.2 Lausunnot ja niiden huomioonottaminen.....	17
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	19
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	19
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	21
3 VOIMAANTULO.....	22
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	22
LAKIEHDOTUS.....	23
maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä.....	23

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Laki maaseutuelinkeinorekisteristä (1515/1994), jäljempänä *rekisterilaki*, tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Lakia sovelletaan maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen pitämään maaseutuelinkeinorekisteriin. Lailla säädettiin yhtenäiset perusteet maaseutuelinkeinoja koskeville maaseutuelinkeinohallinnon viranomaisrekistereille, jotka yhdessä muodostavat maaseutuelinkeinorekisterin. Lain tarkoituksena oli luoda myös puitteet Euroopan unionin jäsenyyteen kuuluvan yhteisen maatalouspolitiikan hoidon edellyttämälle tietojärjestelmälle. Rekisterin tietoja käytetään maaseutuelinkeinohallinnon tukien hallinnointiin ja valvontaan, muuhun päätöksenteon valmisteluun, toimenpiteiden suunnitteluun ja niiden vaikutusten seurantaan, tilastollisiin tarkoituksiin sekä tutkimukseen. Lisäksi rekisterin tietoja voidaan käyttää eläinlääkintää koskevien säännösten ja määräysten valvontaan ja sen edellyttämään hallinnointiin.

Hallitusmuodon uudet perusoikeuksia koskevat säännökset vahvistettiin 17 päivänä heinäkuuta 1995 eli maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain vahvistamisen jälkeen. Perusoikeussäännökset on sittemmin siirretty sellaisinaan uuteen perustuslakiin. Henkilötietolaki (523/1999) on tullut voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1999 ja laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, 1 päivänä joulukuuta 1999. Rekisterilakiin on tehty joitakin henkilötietolaista ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetusta laista johtuvia muutoksia, jotka ovat tulleet voimaan 4 päivänä huhtikuuta 2001 (301/2001).

Eduskunta on rekisterilain osaudistuksen (HE 165/2000) yhteydessä edellyttänyt, että lain kokonaisuudistuksessa kartoitetaan eri tietojen asianmukaiset säilytysajat tietotyypeittäin ja että hallituksen esitykseen sisällytetään ehdotukset säännöksiksi tietojen säilytysajoista (EV 198/2000 vp).

Perustuslaki, henkilötietolaki ja julkisuuslaki edellyttävät rekisterilain uudistamista. Erityisesti perustuslain 10 §:n yksityiselämän

suojaa koskeva säännös edellyttää henkilötietojen osalta aiempaa kattavampaa ja yksityiskohtaisempaa sääntelyä lain tasolla. Lisäksi Euroopan yhteisöjen komission toimet tuitietojen julkaisemisen osalta vuoden 2008 alusta lukien edellyttävät kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Korkein hallinto-oikeus on syyskuussa 2006 antanut ratkaisunsa kahteen maaseutuelinkeinorekisteriä ja tietojen julkisuutta koskevaan valitukseen. Näiden ratkaisujen jälkeen lainmuutoksen tarpeellisuus on tullut aiempaakin selvemmäksi, koska nykyisellään tietojen luovutusjärjestelmä on turhan monimutkainen ja työläs.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Perustuslaki

Julkisuutta ja yksityisyyttä koskevat säännökset sisältyvät Suomen perustuslain (731/1999) perusoikeuksia koskevaan 2 lukuun. Perustuslain yksityiselämän suojaa koskevan 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Säännöksen mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen. Tämän katsotaan merkitsevän muun muassa sitä, että viranomaisten tulee omalla toiminnallaan aktiivisesti edistää perusoikeuksien toteutumista. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on henkilötietolain käsittelyn yhteydessä todennut (PeVL 14/1998 vp), että henkilötietojen suoja koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, tietojen sallitut käyttötarkoitukset, tietojen luovutettavuus, tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä re-

kisteröidyn oikeusturva. Näiden seikkojen sääntelemisen tulee olla kattavaa ja yksityiskohtaista lain tasolla. Myös hallintovaliokunta on edellyttänyt (HaVL 16 ja 19/1998 vp, HaVM 25 ja 26/1998), että lain tasolla on käytävä ilmi ainakin perustuslakivaliokunnan edellä mainitussa lausunnossa mainitut asiat. Perustuslakivaliokunta on sittemmin todennut lailla sääntämisen vaatimuksen ulottuvan myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Asetuksen tasolla on mahdollisuus antaa rekisterin tietosisältöä täydentäviä ja tarkentavia säännöksiä, mikäli lain perusteella voidaan riittävän selvästi päätellä asetuksen tasoisen sääntelyn sisältö. Lähtökohtana pitää kuitenkin olla pyrkimys mahdollisimman yksityiskohtaisesti säätää henkilötietojen suojan liittyvistä seikoista jo lain tasolla. Perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan kannanotot henkilötietojen käsittelyn ja henkilörekistereiden sääntelyn tasosta ja yksityiskohtaisuudesta on otettava huomioon silloin, kun tällaisia säännöksiä on tarkoitus sisällyttää erityislainsäädäntöön.

Voimassa olevassa perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella syntyneessä lainsäädännössä on tarkkuudeltaan kahdentyyppistä tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä. Tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi (PeVL 17/1998 vp) tai toisaalta esiintyy myös sellaista sääntelyä, jossa tietosisältöjä ei ole samalla tavalla luetteloitu (PeVL 7/2000 vp ja PeVL 7a/2000 vp). Edellisessä tapauksessa viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus voivat liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, kun taas jälkimmäisessä tapauksessa sääntelyyn sisältyy vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta määrittelee yleisen oikeuden saada pyydettyä tieto viranomaisen asiakirjasta. Laki toteuttaa muun muassa perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaista tiedonsaantioikeutta. Julkisuuslain tavoitteena on lisätä viranomaisten toiminnan avoimuutta, tehostaa julkisuusperiaatteen toteutumista julkisten teh-

tävien hoidossa sekä parantaa mahdollisuuksia saada tietoja viranomaisten käsittelyssä olevista asioista. Julkisuusperiaate on lain 1 §:n 1 momentin mukaan pääsääntö, josta poikkeaminen edellyttää lakiin otettua nimenomaista säännöstä. Julkisuuslaki on yleislaki, jota sovelletaan sen soveltamisalaan kuuluviin asiakirjoihin ja asioihin aina, jollei erikseen ole toisin säädetty. Julkisuuslain säännöksiä on sovellettava täydentävästi erityissäännöksen rinnalla. Rekisterilain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilötietojen luovuttamisesta muutoin kuin 1 ja 2 momentissa säädettyiltä osin on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Julkisuuslain 5 luku koskee viranomaisten velvollisuutta edistää tiedon saantia ja hyvää tiedonhallintatapaa. Lain mukaan viranomaisilla on aktiivinen velvollisuus edistää asiakirja- ja tietohallinnossaan eri edut tasapuolisesti ja asianmukaisesti huomioon ottavia menettelytapoja. Lain 18 §:n mukaan viranomaisen tulee hyvän tiedonhallintatavan luomiseksi ja toteuttamiseksi huolehtia asiakirjojen ja tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta saatavuudesta, käytettävyydestä ja suojaamisesta sekä eheydestä ja muista tietojen laatuun vaikuttavista tekijöistä. Hyvään tiedonhallintatapaan liittyvä julkisuuslain 20 §:n mukaan viranomaisen yleinen velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa toiminnastaan. Viranomaiset ovat velvollisia pitämään luetteloita julkisesti saatavilla olevista aineistoista sekä järjestämään ja hoitamaan asiakirja- ja tietohallintonsa sekä tietojärjestelmänsä siten, että julkisuusperiaatetta voidaan käytännössä toteuttaa ja että tietojen laatu varmistetaan.

Julkisuuslaki ei perusta viranomaisille oikeutta saada tietoja toisen viranomaisen salassa pidettävistä asiakirjoista. Viranomaisten tiedonsaantioikeus määräytyy siten erityislainsäädännön mukaan.

Julkisuuslain mukaan salassa on pidettävä asiakirjat, jotka sisältävät tietoja viranomaisen tehtäväksi säädetystä tarkastuksesta tai muusta valvontatoimeen liittyvästä seikasta, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi valvonnan tai sen tarkoituksen toteutumisen tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa asiaan osalliselle. Lainkoh-

dalla turvataan tarkastus- ja valvontatoiminnan tehokkuutta. Oikeuskirjallisuudessa (Wallin-Konstari: Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö, Jyväskylä 2000) on todettu, että vahinkoedellytyslausekkeessa tarkoitettuja vaikutuksia voi syntyä esimerkiksi viranomaisen tarkastussuunnitelman julkiseksi tulon vuoksi, mutta salassapitoperuste voi olla olemassa senkin jälkeen, kun tarkastus on suoritettu. Valvonnan yleisiä toteuttamismahdollisuuksia lisää esimerkiksi ilmoituksen tai muun aloitteentekijän henkilöllisyyden salaaminen. Yksittäisten tarkastustoimien turvaamisessa on tärkeää luoda mahdollisuudet esimerkiksi yllätystarkastuksiin. Vahinkoedellytys merkitsee tässäkin oletamaa asiakirjojen julkisuudesta.

Liike- ja ammattisalaisuuden käsitettä ei ole tarkemmin määritelty lainsäädännössä. Seikkoja, jotka kuuluvat liike- ja ammattisalaisuuden piiriin, on lueteltu esimerkiksi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (1061/1978) 4 §:n 3 momentissa, joka kieltää liiketarkoituksessa uskotun teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen luvattoman ilmaisemisen tai hyväksikäytön. Liike- ja ammatillisuudelta edellytetään muun muassa seuraavia tunnusmerkkejä eli tiedon osaamisesta tai teknisestä ratkaisusta tulee sisältää jotakin uutta, uuden teknisen ratkaisun löytämisen tulee edellyttää sekä työpanosta että taloudellisia kustannuksia ja asianomaisella yrityksellä tulee olla tahto pitää tieto salassa. Lisäksi tiedolla tulee olla tietty laatu ja sen tulee olla relevantti tietyn yrityksen toiminnan kannalta.

Liikesalaisuudella on katsottu viitattavan yrityksen taloudellisuonteisiin, lähinnä kaupankäyntiin kuuluviin salaisuuksiin. Liikesalaisuuteen sisältyy myös yrityskokemuksen eli niin kutsutun 'know-how'n suoja. Tämä on kokemukseen perustuvaa taitoa tiedon hyväksikäytössä. Ammattisalaisuudella tarkoitetaan enemmän taidollisia salaisuuksia, ja niitä voi olla myös vapaiden ammattien harjoittajilla, kuten lääkäreillä ja asianajajilla, siitä riippumatta harjoittavatko he liiketoimintaa. Oikeuskirjallisuudessa ja eri laeissa liikesalaisuuden käsite vaihtelee. Elinkeino toiminnan laajuutta kuvaavat tiedot eivät ole liike- ja ammattisalaisuuden piirissä. Sellai-

sina ei voida pitää myöskään esimerkiksi tietoja, jotka käyvät ilmi julkisista rekistereistä ja niihin kuuluvista asiakirjoista, kuten yhtiön taseista.

Yrityssalaisuudella tarkoitetaan rikoslaissa liike- ja ammattisalaisuutta taikka muuta vastaavaa, elinkeinotoimintaa koskevaa tietoa, jonka elinkeinonharjoittaja pitää salassa ja jonka ilmaiseminen on omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa joko hänelle tai toiselle elinkeinonharjoittajalle, joka on uskonut tiedon hänelle. Julkisuuslaissa edellytetään rikoslaista poikkeavasti, että toiminnan harjoittajan salassapitotahto ei ole yksistään ratkaisevaa, vaan viranomaisen on arvioitava asiaan liittyvät salassapitointressit kokonaisuutena. Liike- ja ammattisalaisuuksien on lähtökohtaisesti aina jäätävä julkisuuden ulkopuolelle.

Salassa pidettäviä ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoa yksityisen elinkeinotoimintaa koskevista seikoista, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaa konkreettista, taloudellista haittaa. Salassapitovelvollisuus kuitenkin väistyy, kun kysymys on kuluttajien terveyden tai ympäristön terveyden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista. Siten salassa pidettäviä eivät ole elinkeinotoiminnan harjoittajan toiminnan ympäristövaikutuksia koskevat tiedot taikka elinkeinotoiminnan harjoittajan maksulaiminlyöntejä koskevat tiedot.

Tavallisen, yksityisen ihmisen taloudellista asemaa koskevien tietojen suoja kuuluu yksityisyyden suojan piiriin, minkä lisäksi sitä saattaa olla mahdollista perustella myös omaisuuden suojalla. Julkisuuslaissa "taloudellinen asema" -käsitettä on täsmennetty siten, ettei mikä tahansa yksittäinen, tuloa koskeva tieto kuulu salassa pidettäväksi, vaan kysymys on tiedoista, joilla laajemmin kuvataan henkilön taloudellista asemaa kokonaisuutena. Julkisuuslain kyseisessä lainkohdassa ei ole vahinkoedellytyslauseketta, joten kohdassa tarkoitettuja tietoja sisältävät asiakirjat kuuluvat ehdottomasti salassa pidettäväksi.

Kokonaisvarallisuutta kuvaavat tiedot ilmentävät omaisuuden arvoa. Tällä ei ole ris-

tiriitaa esimerkiksi niiden säännösten kanssa, jotka säätävät julkiseksi kiinteistöjen tai osakkeen omistusta koskevat tiedot, joiden perusteella ei voida tyhjentävästi osoittaa henkilön kokonaisvarallisuutta.

Salassa pidettäviä ovat myös tuloja ja varallisuutta koskevat tiedot silloinkin, kun ne eivät ilmaise henkilön vuosituloja tai kokonaisvarallisuutta, jos näitä tietoja käytetään tuen tai varallisuuden perustetta arvioitaessa.

Henkilötietolaki

Henkilötietojen käsittelyä koskevat yleiset säännökset sisältyvät henkilötietolakiin, jonka säätämällä henkilötietoja koskeva yleislainsäädäntö saatettiin kansallisesti vastamaan EY:n henkilötietodirektiiviä 95/46/EY. Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietolaissa henkilötietodirektiivin tavoin henkilötietojen keräämistä, tallettamista, käyttöä ja luovuttamista sekä kaikkia muitakin toimintoja, joita henkilötietoihin voi kohdistua. Lain tavoitteena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojen käsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Lailla pyritään turvaamaan, ettei yksityiselämän suojaa tai muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta henkilötietoja kerättäessä, tallettaessa, käytettäessä, siirrettäessä, luovutettaessa tai muutoin käsiteltäessä.

Henkilötiedolla tarkoitetaan lain 3 §:n 1 kohdan mukaan kaikenlaista luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi. Lakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn ja myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Henkilötietolain säännöksissä on pyritty sovittamaan yhteen yhteiskunnan, sekä viranomaisten että kansalaisten, tietotarpeet. Säätämällä yksityisyyden suojasta henkilötietojen käsittelyssä on luotu mahdollisuudet yhteiskunnan tietohuollon hallitulle järjestä-

miselle ja henkilötietojen vapaalle liikkuvuudelle tietosuojadirektiivissä edellytetyllä tavalla.

Henkilötietolaki on yleislaki. Henkilötietojen käsittely voi perustua myös muuhun lakiin, ja henkilötietojen keräämistä, luovuttamista, salassapitoa ja säilyttämistä koskevia säännöksiä onkin useissa muissa laeissa. Näitä säännöksiä sovelletaan ensisijaisena henkilötietolain vastaavien säännösten sijasta. Maaseutuelinkeinorekisterilaissa on henkilötietojen tallettamista, luovuttamista ja muuta käsittelyä koskevia säännöksiä, mutta henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn osittain myös maaseutuelinkeinorekisteritietojen osalta. Rekisterilain 8 §:n mukaiseen rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamiseen sovelletaan henkilötietolakia ja lain 12 §:ssä on todettu, että henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä ja hyvää tietojenkäsittelytapaa. Lisäksi rekisterilain 7 §:n 2 momentissa viitataan henkilötietolakiin tapauksissa, joissa rekisteritietoja luovutetaan maaseutuelinkeinoja koskevaa tutkimusta ja neuvontaa varten.

Henkilötietojen käsittelyä koskevia yleisiä periaatteita ovat henkilötietolain 2 luvun mukaan huolellisuusvelvoite, henkilötietojen käsittelyn suunnittelu ja tarkoitussidonnaisuus. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Lain säännösten huomioon ottaminen sekä hyvän tietojenkäsittelytavan toteuttaminen edellyttävät käytännössä, että myös kaikki muut käsittelyvaiheet henkilötietojen keräämisestä säilyttämiseen ja hävittämiseen suunnitellaan etukäteen. Käyttötarkoitussidonnaisuus merkitsee sitä, että henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteen sopimaton käsittelyn alkuperäisen tarkoituksen kanssa.

Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen tulee tulla selkeästi ilmi, eikä henkilötietojen suojan osalta tulisi poiketa yleislain säännöksistä. Erityissäännöksiä tarvitaan varsinkin, jos on kysymys arkaluonteisista tiedoista, teknisen käyttöyhteyden avulla luovuttamisesta, henkilötietojen luovuttamisesta viran-

omaisten henkilörekisteristä, henkilörekistereiden yhdistämisestä, tietojen yhdistämisestä tai tietojen säilytysajasta henkilörekisterissä.

Tietosisällöstä tulee säätää etenkin, mikäli kyseessä on arkaluonteisia tietoja tai tarpeellisuusvaatimuksesta poikkeavia tietoja. Joidenkin näkemysten mukaan tukijärjestelmärekisterien, kuten maa- ja metsätalousministeriön rekisterien osalta, tietosisällöstä ei kuitenkaan välttämättä tarvitse säätää lailla. Muusta rekisterin toiminnasta säätäminen on joka tapauksessa aina tärkeätä.

Jos on tarpeen mahdollistaa se, että viranomaisen henkilörekisteristä voidaan luovuttaa tietoja kopioina ja sähköisessä muodossa laajemmin kuin julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään, erityissäännös on otettava annettavaan lakiin. Erityissäännös on erityisesti tarpeen myös, jos tietoja asetetaan saataville yleisen tietoverkon kautta tai tietoja on tarkoitus luovuttaa ilman etukäteistä ja luovutuskohdasta käyttötarkoituksen selvittämistä. On otettava huomioon yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan perusoikeusluonteesta johtuvat harkintamarginaalit. Erityisesti arkaluonteisia tietoja koskevien tietojen luovuttaminen tulee sitoa tarkkarajaisiin edellytyksiin välttämättömyyskriteerin täytymisen varmistamiseksi.

Teknisen käyttöyhteyden avulla voidaan luovuttaa vain tiedot, joiden luovuttaminen on tarpeen, ja tähän on luotava tekniset ja toimivat erityisjärjestelyt sekä kunnossa oleva valvonta.

Laki maaseutuelinkeinorekisteristä

Laki maaseutuelinkeinorekisteristä on annettu vuonna 1994. Lakia on muutettu neljä kertaa (1025/1995, 301/2001, 305/2005, 431/2007). Vuonna 1995 lakiin lisättiin rikoslain kokonaisuudistuksen toiseen vaiheeseen liittyvien lakien muutosten yhteydessä salassapitovelvollisuuden rikkomista koskeva rangaistussäännös. Vuonna 2001 lakia muutettiin muun muassa tietojenluovutusta ja salassapitoa koskevien säännösten osalta. Lisäksi lakiin lisättiin säännös henkilötietoja koskevan lain suhteesta maaseutuelinkeinorekisteristä annettuun lakiin. Vuonna 2005 lain käyttötarkoitusta koskevaa pykälää muutettiin siten, että siihen lisättiin oikeus käyt-

tää tietoja kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain (789/1992) 6 c §:n mukaisen tilan oman siemenen käytöstä lajikkeen omistajalle suoritettavan korvauksen perinnän toteuttamiseen. Vuonna 2007 lakia muutettiin muun muassa Maaseutuviraston perustamisen johdosta.

Maaseutuelinkeinorekisterin pääasialliset käyttötarkoitukset liittyvät viranomaistoimintoihin, joihin kuuluvat muun muassa maaseutuelinkeinohallinnon tukien käsittely ja valvonta, päätöksenteon valmistelu, toimenpiteiden suunnittelu ja niiden vaikutusten seuranta sekä tilasto- ja tutkimustehtävät.

Maaseutuelinkeinorekisteri muodostuu maaseutuelinkeinohallinnon tehtävien, erityisesti Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan hoidossa käytettävistä tietojärjestelmistä. Tärkeimpiä tietojärjestelmiä ovat yhdenntetty hallinto- ja valvontarekisteri, tukimaksurekisteri, eläinrekisterit, kiintiörekisterit, ns. markkinajärjestelmien rekisterit sekä muun muassa maa- ja metsätalousministeriön asiakasrekisterit.

Maaseutuelinkeinorekisterin tiedot ovat maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain 11 §:n 1 momentin nojalla salassa pidettäviä, lukuun ottamatta asianomaisessa säännöksessä lueteltuja tietoja. Julkisia tietoja ovat muun muassa rekisteriyksikön omistajan tai haltijan nimi- ja osoitetiedot, rekisteriyksiköiden peruslohkojen nimi-, numero-, sijainti- ja pinta-alatiedot sekä rekisterimerkintä peruslohkon tukikelpoisuudesta samoin kuin tiedot rekisteriyksiköiden toimialasta, tuotantosuunnasta sekä maankäyttölajien pintaaloista.

Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto ja maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus ovat rekisterinpitäjiä, jotka pitävät rekisteriä kukin oman toimialansa osalta. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus vastaa tilastorekistereiden omistajana tilastotietoja varten perustettujen rekistereiden sisällöstä ja ylläpidosta. Tietopalvelukeskus vastaa myös muiden maaseutuelinkeinorekisterilaisissa tarkoitettujen hallinnollisten rekisterien teknisestä ylläpidosta. Nautarekisterin teknisestä ylläpidosta vastaa nykyisin osittain Maatalouden Laskentakeskus Oy. Sisältövastuu rekisteristä kuuluu sille viranomaiselle, joka omistaa rekisterin. Hallin-

nollisten rekisterien sisällöstä vastaisivat Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto ja muut osarekistereitä omistavat viranomaiset. Maaseutuvirasto vastaa Maaseutuvirastosta annetun lain (666/2006) mukaan tehtäviensä hoitamiseksi tarvittavien, toimialaansa kuuluvien tietojärjestelmien tietosäällön ylläpidosta ja kehittämisestä.

Maaseutuelinkeinorekisteriä voivat maa- ja metsätalousministeriön ja sen tietopalvelukeskuksen lisäksi käyttää ja päivittää säädettyjen tehtävien edellyttämässä laajuudessa Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto, työvoima- ja elinkeinokeskukset, kuntien maaseutuelinkeino- ja elintarvikevalvontaviranomaiset, lääninhallitukset ja kunnaneläinlääkärit.

Vuonna 2007 toukokuun 1 päivänä voimaan tulleen lainmuutoksen yhteydessä on Maaseutuviraston perustamiseen liittyvien muutosten lisäksi termi maaseutuelinkeinohallinto korvattu termillä maa- ja metsätalousministeriön toimiala, jotta myös Elintarviketurvallisuusviraston toimiala tulisi otettua huomioon kokonaisuudessaan. Kaikkien osarekistereiden tietojen käyttö on mahdollistettu yksiselitteisemmin hallinnon ja valvonnan lisäksi päätöksenteon valmisteluun, toimenpiteiden suunnitteluun, vaikutusten seurantaan, tilastokäyttöön sekä tutkimukseen.

Maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain 4 §:ssä on lueteltu, mitä osarekistereitä voidaan muodostaa maaseutuelinkeinorekisteriä varten. Lisäksi 4 §:ssä säädetään, että näiden lisäksi voidaan perustaa säädettyjen tehtävien kannalta tarpeellisia toiminnallisia alarekistereitä. Maa- ja metsätalousministeriön antamalla asetuksilla on annettu tarkempia säännöksiä eräistä osarekistereistä. Keskeisimpiä asetuksia ovat maa- ja metsätalousministeriön päätös peltolohkorekisteristä (31/1999), maa- ja metsätalousministeriön asetus nautaeläinten merkitsemisestä ja rekisteröinnistä (1391/2006), maa- ja metsätalousministeriön asetus sikojen merkitsemisestä ja rekisteröinnistä (1296/2001), maa- ja metsätalousministeriön asetus lampaiden ja vuohien merkitsemisestä ja rekisteröinnistä (469/2005) ja maa- ja metsätalousministeriön asetus eläinvalittajarekisteristä (1308/2001).

Rekisteritietojen luovuttamisesta sivullisille päättää rekisterin pitäjä. Maaseutuvirasto-

lain mukaan tietojen luovuttamisesta vastaa oman toimialansa osalta Maaseutuvirasto. Elintarviketurvallisuusvirasto ja maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus päättävät myös oman toimialansa osalta tietojen luovuttamisesta. Tämä koskee myös tietojen luovuttamista muun viranomaisen tarpeisiin silloin, kun siitä on laissa säädetty sekä tietojen luovuttamista rekisteröidyn suostumuksella. Maaseutuelinkeinorekisterin sisältämien henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan soveltuvien osin henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä ja hyvää tietojenkäsittelytapaa.

Rekisterilain 7 §:ssä säädetään rekisteritietojen luovutuksesta sivullisille. Kyseisen säännöksen 1 momentin mukaan tietoja voidaan luovuttaa sivullisille rekisteriyksikön omistajan tai haltijan suostumuksella tai toimeksiannosta (1 kohta), lain tai sen nojalla annettun määräyksen mukaisesti (2 kohta) tai tieteellisiin tutkimuksiin sekä tilastollisiin tarkoituksiin (3 kohta). Rekisteriyksiköllä tarkoitetaan lain 1 §:n mukaan maatiloja, metsätaloustiloja, puutarhayrityksiä, turkistarhoja, porotalousyrityksiä ja muita maaseutuelinkeinohallinnon asiakkaita sekä yhtä tai useampaa tuotantoeläintä pitäviä tiloja tai muita eläintenpitoyksiköitä.

Rekisterilain 7 §:n 2 momentin nojalla rekisteristä voidaan luovuttaa maaseutuelinkeinoja koskevaa tutkimusta ja neuvontaa varten rekisteriyksikön omistajan tai haltijan nimi- ja osoitetietoja ja puhelinnumero sekä eräitä lain 11 §:n mukaisia julkisia tietoja muun muassa rekisteriyksiköiden peruslohkoista ja tutkimus- ja kehittämishankkeista.

Erityislaeissa kuten esimerkiksi verotusta ja ulosottoa koskevassa lainsäädännössä säädetään myös tietojen luovuttamisesta maaseutuelinkeinorekisteristä.

Maaseutuelinkeinojen eri rekistereihin liittyvää muuta lainsäädäntöä

Vuoden 2007 alussa on eduskunnassa hyväksytty laki maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista (1443/2006). Lain 26 §:n mukaan tuen saaja on velvollinen antamaan tuen myöntävälle viranomaiselle tuettavaa toimenpidettä, sen edistymistä sekä tuen käyttöä koskevat oikeat ja riittävät tiedot. Laissa on säädetty seurannan tietojärjestel-

mästä, joka koostuu rekistereistä. Tietojärjestelmän avulla seurataan tukien rahoitusta, myöntämistä, maksamista, tarkastusta ja takaisinperintää sekä niiden vaikutuksia. Laissa on todettu, että rekistereiden ylläpidosta ja käyttämisestä säädetään maaseutuelinkeinorekisteristä annetussa laissa. Lisäksi paikallisella toimintaryhmällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada rekisteristä sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Lain 41 §:ssä on säädetty tiedoista, jotka voidaan tallentaa tietojärjestelmään. Laissa on myös säännökset tietojen julkisuudesta, salassapidosta ja säilyttämisestä.

Elintarvikelaissa (23/2006) todetaan tietojen salassapidosta, että valvonnassa saatuja tietoja koskevasta salassapitovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa sekä valvonta-asetuksen 7 artiklassa. Salassapitovelvollisuuden estämättä voidaan lain noudattamista valvottaessa tai valvontaan liittyvää tehtävää suorittaessa saatuja tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta, liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisen henkilökohtaisista oloista kuitenkin luovuttaa valtion ja kunnan viranomaisille elintarvikelain mukaisia tehtäviä varten, syyttäjä-, poliisi- ja tulliviranomaisille rikoksen selvittämiseksi sekä ulkomaisille toimielimille ja tarkastajille, jos Euroopan yhteisön lainsäädännössä tai muussa Suomea sitovassa kansainvälisessä velvoitteessa niin edellytetään.

Elintarviketurvallisuusvirasto pitää valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten valtakunnallista rekisteriä kaikista elintarvikehuoneistoista, ensisaapumispaikoista, ensisaapumistoimijoista ja hyväksytyistä laboratorioista. Elintarvikelain mukaan alkutuotantopaikoista rekisteriä pitää maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. Kunnat käyttävät ja pitävät alkutuotantopaikkarekisteriä ajan tasalla laissa säädettyjen tehtävien edellyttämässä laajuudessa. Rekisteriin talletetaan valvontakohteiden tunnistetiedot, suunnitellut ja suoritettavat valvontatoimenpiteet sekä vastaavat muut tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaiset valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Tunnistetietoja ovat toimijan nimi, osoite, yritys- ja yhteisötunnus

tai sen puuttuessa henkilötunnus sekä valvontakohteen nimi ja osoite. Hyväksytyistä laboratorioista rekisteriin talletetaan lisäksi arvioinnin piirissä olevat määritysmenetelmät sekä tutkimuksista vastaavan henkilön nimi. Tiedot poistetaan rekisteristä kolmen vuoden kuluessa siitä, kun toimija on ilmoittanut valvontaviranomaiselle toimintansa lopettamisesta. Henkilötietojen keräämiseen ja tallettamiseen sekä rekisteriin tallennettujen tietojen käyttämiseen ja luovuttamiseen sovelletaan muutoin, mitä henkilötietolaissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Rehulaissa (396/1998) on säännöksiä muun muassa toiminnanharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta ja ilmoitusvelvollisuuksista, valvontaviranomaisen pitämistä rekistereistä sekä salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta.

Eläinsuojelulaki (247/1996) sisältää säännöksiä ilmoitusvelvollisuuksista, salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta sekä muun muassa kanalarekisteristä. Eläinsuojelulain mukaan kanalarekisteri on maaseutuelinkeinorekisterin alarekisteri ja siihen sovelletaan kyseistä lakia.

Eläimiin liittyvät rekisterit on toteutettu maaseutuelinkeinorekisterin osa- ja alarekistereinä. Rekistereitä ovat muun muassa tuotantoeläimiin liittyvät rekisterit, joita ovat rekisteri eläintenpitäjistä, eläinvälittäjistä, pitopaikoista ja eläimistä. Eläinrekistereitä ovat nautarekisteri, sikarekisteri ja lammas- ja vuohirekisteri. Lisäksi on olemassa vesiviljelyyn liittyviä rekistereitä, muihin kuin tuotantoeläimiin liittyviä rekistereitä, terveys- ja tautivalvontaan sekä -kartoitukseen liittyvät rekisterit sekä eläinten pitämiseen liittyvät rekisterit muussa lainsäädännössä. Tällaisia ovat muun muassa elintarvikelain mukainen rekisteri alkutuotantopaikoista, eläinsuojelulain mukainen rekisteri ilmoituksen- ja luvanvaraisesta eläintenpidosta, rehulain mukainen rekisteri rehuntuotannosta ja -käytöstä sekä lintuinfluenssadiirektiivin mukainen rekisteri siipikarjanpidosta.

Lisäksi maaseutuelinkeinojen rekistereihin liittyviä säännöksiä on muun muassa laissa kasvinterveyden suojelemisesta (702/2003), siemenkauppalaissa (728/2000), hukka-kauran torjunnasta annetussa laissa

(185/2002), taimiaineistolaissa (1205/1994), laissa metsänviljelyaineiston kaupasta (241/2002), lannoitevalmistelaissa (539/2006) sekä eläintautilaissa (55/1980).

Maaseutuelinkeinotilastoihin liittyvää sääntelyä

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen tilastotuotanto perustuu kansallisiin ja kansainvälisiin säädöksiin. Kansallisia säädöksiä ovat laki maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksesta (1200/1992 muut. 667/2006), tilastolaki (280/2004), laki maaseutuelinkeinotilastoista (1197/1996) sekä laki maaseutuelinkeinorekisteristä. Asiaa koskevat Euroopan yhteisön tärkeimmät asetukset määrittävät tilastojen ja tiedonkeruun minimivaatimukset. Asetukset koskevat muun muassa rakennetutkimusta, viljakasveja, kotieläimiä ja teurastusta, maitotuotteita, kananmunia ja siipikarjaa sekä sikatuotantoa, nautaeläintuotantoa ja lammasta ja vuohituotantoa. Erilaisia tilastoperiaatteita on esimerkiksi Eurostatin käytännösäännöissä, Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksessa tilastollisiin tarkoituksiin kerättyjen ja käsiteltyjen henkilötietojen suojelusta (No R (97) 18/30.9.1997) sekä YK:n tilastokomission vuonna 1994 hyväksymissä virallisen tilaston peruseriaateissa.

Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999), jäljempänä *verojulkisuuslaki*, mukaan jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta, verohallinnon hallussa olevasta verotusasiakirjasta siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, jollei verojulkisuuslaista muuta johdu. Verohallinto voi käsitellä ja antaa tietoja salassa pidettävästä verotusasiakirjasta salassapitovelvollisuuden estämättä verojulkisuuslain säännösten mukaisesti. Verotusasiakirjat, jotka koskevat verovelvollisen taloudellista asemaa, sekä muut sellaiset verotusasiakirjat, joista ilmenee tunnistettavissa olevaa verovelvollista koskevia tietoja, on kuitenkin pidettävä salassa laissa erikseen säädettyin poikkeuksin. Lain 5—9 ja

21 §:ssä on säädetty julkisiksi muun muassa tuloverotuksen, kiinteistöverotuksen ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmän erikseen mainittuja tietoja.

Verohallinnon julkisia tietoja ovat pääsääntöisesti muun muassa vuosittain toimitetussa verotuksessa verovelvollisen nimi, syntymävuosi ja kotikunta. Samoin julkisia ovat ansiotulot, pääomatulot, ja verojen yhteismäärät sekä palautettavat ja maksettavat määrät veronkannossa. Edelleen julkisia verotustietoja ovat kiinteistövero ja kiinteistöverovelvollisen nimi.

Tietojen antamisesta päättää verohallitus, kun asia koskee konekielistä tietojen luovuttamista tietojenkäsittelyn avulla ylläpidetyistä verohallinnon rekistereistä. Verovirasto päättää yksittäisinä otteina ja todistuksina luovutettavista tiedoista. Etuuksia maksaville useille eri tahoille tietoja voidaan antaa salassapitovelvollisuuden estämättä ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Verohallitus voi salassapitosäännösten estämättä antaa yleisen tietoverkon kautta käytettävissä olevan, pien-työnantajan maksu- ja ilmoituspalvelujärjestelmän kautta tunnistetulle palvelun käyttäjälle ennakonpidätystä varten tarpeelliset tiedot palvelun käyttäjän yksilöimistä verovelvollisista. Verohallinnolla on oikeus omaloitteisestikin antaa tietoja rikoslaissa tarkoitetuille eräille viranomaisille, yhteisöille ja säätiöille salassapitovelvollisuuden estämättä esimerkiksi eräistä rikosepäilyistä, maksuvelvollisuutensa mahdollisesti laiminlyöneistä työnantajista ja muista maksuvelvollisista sekä poliisille verovalvonnassa havaituista, liiketoimintakieltoon määrättyyn liittyvistä seikoista.

Verohallinto voi lisäksi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille niiden tehtävien suorittamista varten. Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa myös useille muille tahoille niiden tehtävien suorittamiseksi tarvittavia tietoja. Maataloustukia ja muita julkisia avustuksia myöntäville ja valvoville viranomaisille, julkisyhteisöille ja muille yhteisöille tuki- ja avustustietojen käsittelyä varten tarpeelliset tiedot verovelvollista koskevine tunnistetietoineen tuen tai avus-

tuksen eräänntyneistä ja maksamatta jääneistä veroista voidaan luovuttaa asianomaisen suostumuksetta.

Verojäämiä koskevat tiedot voidaan julkaista verojen erikoisperintänä, jolloin julkaista voidaan muun muassa verovelvollisen nimi, toiminimi sekä liike- ja yhteisötunnus sekä kotikunta.

Korkein hallinto-oikeus ja hallinto-oikeus voivat julkaista päätöksiään sekä keskusverolautakunta ennakkoratkaisujaan siten, ettei siitä ilmene verovelvollisen nimeä tai muita tunnistetietoja. Verotusasiakirjat, kuten vaihtolovelvollisuuskin, ovat salaiset 50 vuotta asiakirjaan merkitystä päivästä tai verokauden päättymistä seuraavan vuoden alusta lukien.

Verotietoja ei ole julkaistu internetissä, koska henkilötietolaki ei mahdollista niiden julkaisemista kyseisellä tavalla.

Yritystuet ja niiden käsittely kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla

Yritys- ja yhteisötietolakia (244/2001) sovelletaan yrityksiä ja yhteisöjä koskevien tunniste- ja perustietojen ilmoittamiseen, keräämiseen ja tallentamiseen yritys- ja yhteisötietojärjestelmään, järjestelmän ylläpitämiseen ja siihen sisältyvien tietojen luovuttamiseen. Lain mukaan jokaisella on oikeus saada rekisterin merkinnöistä tietoja, otteita ja todistuksia. Tietoja voidaan julkisuuslain estämättä luovuttaa myös sähköisessä muodossa.

Laki yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä (240/2007) on tullut voimaan 1 päivänä toukokuuta 2007. Lain tarkoituksena on säännellä yritysasiakkaiden tietojen käsittelyä kauppa- ja teollisuusministeriön ylläpitämässä tietojärjestelmässä. Asiakastietojärjestelmän tarkoituksena on parantaa yrityspalvelujen suuntaamista ja yritysten arviointia niille myönnettäviä yrityspalveluja harkittaessa sekä tehostaa myönnettyjen yritystuki- en valvontaa. Tietojärjestelmää hyödyntävät yrityspalveluissaan myös maa- ja metsätalousministeriö, työministeriö, Tekes-teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus, valtion erityisrahoitusyhtiö, Maaseutuvirasto ja työvoimatoimistot. Rajoitetumpi oikeus tietojärjestelmän käyttöön on myös valtion osittain rahoittamalla ja ohjaamalla Finpro ry:llä,

jonka toiminta tukee ja täydentää viranomaisten yrityksille tuottamia yrityspalveluja. Finpro ry:lle voidaan luovuttaa yrityksille annettavaa neuvontaa varten tarpeellisia tietoja.

Lain mukaan salassa pidettäviä ovat vain yritystä ja sen vastuuhenkilöitä koskevat luottotiedot. Luottotietojen salassapitokaan ei vaikuta viranomaisten päätösten ja muiden asiakirjojen julkisuuteen. Muutoin tietojärjestelmään talletettujen tietojen julkisuuteen sovelletaan julkisuuslakia.

2.2 Kansainvälinen kehitys ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan neuvoston puitteissa on vuonna 1981 tehty yleissopimus yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä (SopS 36/1992), jäljempänä *tietosuojasopimus*. Sopimuksen yhteydessä on hyväksytty suositus. Sopimus tuli Suomen osalta voimaan huhtikuussa 1992. Sopimuksen keskeinen periaate on tietojen laatua koskeva käyttötarkoitussidonnaisuus. Sopimuksen tarkoituksena on turvata jokaiselle yksilölle sopimusosapuolten alueella hänen oikeutensa ja perusvapautensa ja erityisesti hänen oikeutensa yksityisyyteen henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä. Sopimuksessa määritellään ne tietosuojan peruseriaatteet, jotka sopimuksen osapuolet sitoutuvat toteuttamaan lainsäädännössään yksityisyyden suojaamiseksi henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä. Sopimus asettaa arkaluonteisten tietojen käsittelyn edellytykseksi kansallisen lainsäädännön takaaman riittävän turvan. Sopimus edellyttää myös, että henkilötietojen suojaamiseksi ryhdytään asianmukaisiin toimiin. Sopimuksessa ei ole määräyksiä tietojen luovuttamisesta.

Tietosuojasopimuksen pohjalta on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 95/46/EY, jäljempänä *tietosuojadirektiivi*. Direktiivin tavoitteena on turvata yksilöille heidän perusoikeutensa ja -vapautensa ja erityisesti heidän oikeutensa yksityisyyteen henkilötietojen käsittelyssä. Henkilötietojen käsittelyn määritelmä on laaja ja se kat-

taa muun muassa tietojen keräämisen, tallettamisen, käytön ja luovuttamisen. Rekisteritietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja laillista. Tietoja saa kerätä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten eikä niitä saa käsitellä myöhemmin tarkoitusta vastaamattomalla tavalla. Tietojen on oltava direktiivin mukaan asianmukaisia ja olennaisia eivätkä ne saa olla liian laajoja siihen tarkoitukseen mihin ne on kerätty ja missä niitä myöhemmin käsitellään. Tietojen tulee olla myös täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä, ja luovutettavan tiedon tulee olla tarpeellinen aiottuun käyttötarkoitukseen. Luovutettavaa tietoa ei saa myöskään käyttää, jos tietoja pyydettyä esitetty syy ei vastaa varsinaista käyttötarkoitusta. Käyttötarkoitukseensa nähden puutteelliset tai virheelliset henkilötiedot on poistettava tai korjattava. Näiden tietojen käyttöä tutkimus- ja tilastotarkoitukseen ei pidetä yhteensopimattomana alkupe räisen käyttötarkoituksen kanssa.

Maaseutuelinkeinorekisteriin kuuluu useita osarekistereitä, joita käytetään maaseutuelinkeinohallinnon kansallisiin ja Euroopan unionin jäsenyydestä johtuviin viranomais-tehtäviin. Muun muassa peltolohkorekisterin muodostamisesta on säädetty neuvoston asetuksessa yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä sekä asetusten (ETY) N:o 2019/93, (EY) N:o 1452/2001, (EY) N:o 1453/2001, (EY) N:o 1454/2001, (EY) N:o 1868/94, (EY) N:o 1251/1999, (EY) N:o 1254/1999, (EY) N:o 1673/2000, (ETY) N:o 2358/71, (EY) N:o 1254/1999 ja (EY) N:o 2529/2001 muuttamisesta (EY) N:o 1782/2003. Peltolohkorekisteriä käytetään muun muassa pinta-alaperusteisten maataloustukien pinta-alojen ristiin tarkastuksissa, maasto- ja kaukokartoitusvalvonnoissa sekä maataloushallinnon sisäisessä ja EU:n komissiolle tapah-tuvassa raportoinnissa.

Yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä an- netussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1782/2003 säädettyjen täydentävien ehtojen, tuen mukauttamisen ja yhdenmetyt hallinto- ja valvontajärjestelmän soveltamista koske- vista yksityiskohtaisista säännöistä annetussa

komission asetuksessa (EY) N:o 796/2004 on säädetty tietojärjestelmistä ja rekisterihallin- nosta maksajavirastotehtävien yhteydessä.

EY:n varainhoitoasetuksen muutosta (EY, Euratom) N:o 1995/2006 sovelletaan vuoden 2007 alusta lukien, ja tämän asetuksen ja muun muassa komission asetuksen (EY) N:o 1974/2006 mukaan tiedot viljelijöiden saa- mista maataloustuista on julkaistava vuoden 2008 alusta lukien.

Euroopan parlamentti on marraskuussa 2003 antanut direktiivin 2003/98/EY julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleen- käytöstä (ns. PSI-direktiivi). Direktiivin tuli olla implementoituna kansalliseen lainsää- däntöön kesäkuussa 2005, ja sitä sovelletaan lähes kaikkiin julkisen sektorin tuottamiin asiakirjoihin. Kyseinen direktiivi määrittää yhteiset toimintatavat kaikkien julkisesti saa- tavien viranomaistietojen kaupalliselle hyö- dyntämiselle sekä kilpailutilanteen huomioon ottamiselle tietojen luovutuksissa. Direktiivin tavoitteena on edistää sisämarkkinoiden to- teutumista ja estää kilpailun vääristymistä yhtenäistämällä julkisen sektorin tuottamien tietojen hyödyntämistä koskevia sääntöjä ja käytäntöjä. Direktiivi lähtökohtaisesti edel- lyttää, että julkisia tietoja on saatava käyttää myös muihin tarkoituksiin kuin alkuperäi- seen julkisen tehtävän hoitamiseen.

Maaliskuussa 2007 on annettu direktiivi 2007/2/EY Euroopan yhteisön paikkatietoin- frastruktuurin (INSPIRE) perustamisesta (ns. INSPIRE-direktiivi). Direktiivi luo yleiset puitteet tiettyjen viranomaisten hallinnassa olevien paikkatietoaineistojen saatavuudelle ja käytölle Euroopassa. Kun PSI-direktiivi säätelee julkisen sektorin tietojen luovutta- mista yksityissektorille, niin INSPIRE-direk- tiivillä tavoitellaan paikkatietoaineistojen käyttöön saamisen helpottamista viranomais- sektorin sisällä. INSPIRE-direktiivin toi- meenpano perustuu kansallisten paikkatie- toinfraktuurien yhteentoimivuuden vai- heittaiseen kehittämiseen. Direktiivin yhtenä keskeisenä tavoitteena on hajautetun ympä- ristöasioiden hoitoa tukevan seuranta- ja ra- portointijärjestelmän kehittäminen. Direktiivi on tullut voimaan 15.5.2007, ja sen mukai- nen kansallinen lainsäädäntö tulee saattaa voimaan 15.5.2009 mennessä. Paikkatietoin- frastruktuurilla tarkoitetaan muun muassa di-

rektiivin mukaisesti tuotettuja, ylläpidettyjä tai saataville asetettuja metatietoja, paikkatietoaineistoja ja paikkatietopalveluita, verkkopalveluja ja -teknologioita, tietojen yhteiskäyttöä, saatavuutta ja käyttöä koskevia sopimuksia. Tietyt palvelut on rektiivin mukaan oltava yleisön saatavilla maksutta. Direktiivissä säädetään myös viranomaisten välisestä tietojen yhteiskäytöstä. Maaseutuelinkeinorekisterin tiedot ovat monilta osin tällaisia paikkatietoja, jolloin rekriptiivi koskee näitä tietoja.

2.3 Nykytilan arviointi

Hallitusmuodon uudet perusoikeuksia koskevat säännökset tulivat voimaan 1 päivänä elokuuta 1995 eli maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain vahvistamisen ja voimaantulon jälkeen. Perusoikeussäännökset on sittemmin siirretty sellaisinaan uuteen perustuslakiin.

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetään, että jokaisen yksityiselämä on turvattu ja että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan edellä mainittu viittaus henkilötietojen suojasta edellyttää perusoikeusuudistuksen tarkoituksen mukaisesti lainsäätäjän säätävän tästä oikeudesta. Perustuslaki jättää kuitenkin sääntelyn yksityiskohtat lainsäätäjän harkintaan. Lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa kuitenkin se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvattun yksityiselämän piiriin (PeVL 14/2002).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että henkilötietojen suojan kannalta tärkeitä sääntelykohteita rekisteröinnissä ovat rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilörekistereissä ja rekisteröidyn oikeusturva. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Myös tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla on säädettävä lailla (PeVL 14/2002).

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla

erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Maaseutuelinkeinorekisterin voimaantulon jälkeen on annettu henkilötietolaki ja laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetulla lailla vähennettiin viranomaistoiminnan salassapitosäännöksiä ja yhtenäistettiin salassapidon perusteita. Lain tavoitteena oli lisätä viranomaistoiminnan avoimuutta ja kansalaisten tietojensaantioikeutta. Lain salassapitoperusteista tulisi poiketa vain pakottavista ja poikkeuksellisista syistä. Yleisenä tavoitteena on, että muissa laeissa ei olisi omia salassapitoperusteita, vaan julkisuuslaista tulisi löytyä kaikki viranomaisten asiakirjojen salassapitosäännökset.

Rekisterilakia on tarpeen uudistaa ensinnäkin henkilötietojen suojan osalta. Voimassa olevassa laissa ei ole täsmällisesti säädetty esimerkiksi rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä. Laissa ei myöskään ole säännöstä rekisterin tietojen säilytysajoista. Tähän on myös eduskunta kiinnittänyt huomiota lausumassaan liittyen vastaukseen (EV 198/2000 vp) hallituksen esitykseen laiksi maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain muuttamisesta (HE 165/2000).

Rekisterilaki edellyttää uudistamista myös rekisteritietojen julkisuutta koskevien säännösten osalta. Maaseutuelinkeinorekisterin tiedot ovat maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain 11 §:n mukaan pääsääntöisesti salassa pidettäviä ja niiden käsittelyyn osallistuvat ovat vaitiolovelvollisia. Laki ei sen vuoksi ole sopusoinnussa perustuslain 12 §:n 2 momentin ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännösten tavoitteiden kanssa. Lisäksi nykyinen laki on tietojen luovutussäännösten osalta tulkinnanvarainen ja kaipa selkiyttämistä. Joillekin tietoja tarvitseville tahoille, kuten ympäristöviranomaisille, ei nykyisin voida luovuttaa tietoja tarkoituksenmukaisella tavalla. Laki ei myöskään vastaa niitä tarpeita, joita on erilaisilla maaseutuelinkeinoja koskevaa neuvontaa ja ei-tieteellistä tutkimusta harjoittavilla yksityisillä tahoilla.

Maaseutuelinkeinorekisterilain ja julkisuuslain soveltamistilanteet eivät ole riittävän selvät, vaikka korkein hallinto-oikeus antoikin 18.9.2006 ratkaisun (KHO:2006:64),

jossa pyrittiin selventämään tiedonluovutus-säännösten suhdetta. Korkein hallinto-oikeus on antamassaan ratkaisussa todennut, että maaseutuelinkeinorekisterin tiedot ovat salassa pidettäviä, mutta yksittäisten hallintopäätösten julkisuus tulee ratkaista julkisuuslain säännösten perusteella. Näin ollen tietoa haluavat voivat pyytää tukipäätöksistä tietoja kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisilta tai työvoima- ja elinkeinokeskuksilta, joiden hallussa tukipäätökset ovat. Nämä viranomaiset ratkaisevat tietojen luovuttamisen julkisuuslain säännösten perusteella. Osittain tietoja ja asiakirjoja luovutetaan siten nykyisin työvoima- ja elinkeinokeskuksista sekä kunnista, ja selkeästi rekisterilainsäädännön alaan kuuluvia tietoja keskitetysti edelleen maa- ja metsätalousministeriöstä. Rekisterilain 7 §:n mukaan rekisterin tietojen luovuttamisesta sivullisille päättää maa- ja metsätalousministeriö ja tietoja voidaan antaa vain tiettyihin käyttötarkoituksiin. Käytännössä sekä rekisterilain että julkisuuslain soveltaminen on aiheuttanut tulkinnallista epäselvyyttä maaseutuelinkeinohallinnossa eli sekä työvoima- ja elinkeinokeskuksissa että kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisissa. Se, mitkä kaikki tiedot voidaan katsoa rekisteritiedoksi ja mitkä taas ovat julkisuuslain tarkoittamia asiakirjoja, ei ole riittävän selvää. Myös tiedonluovutusten hinnoittelu on aiheuttanut sekaannuksia.

Nykyisen rekisterilain mukaan julkisiksi on erikseen säädetty liike- ja yhteisötunnuksen luovuttamisesta annetun lain mukaiset tiedot, rekisteriyksikön omistajien ja haltijoiden nimi- ja osoitetiedot, rekisteriyksiköiden peruslohkojen nimi-, numero-, sijainti- ja pinta-alatiedot, rekisterimerkintä peruslohkon tukikelpoisuudesta, tiedot yritysten ja yhteisöjen sekä ammatinharjoittajien toimialasta, tuotantosunnasta, maankäyttölajien pintaaloista ja lisäksi tiettyjen tutkimus- ja kehittämishankkeiden nimistä, niiden keskeisestä sisällöstä ja tavoitteista, kustannusarviosta sekä rahoituslähteestä sekä tiedot näiden hankkeiden vastuullisen toteuttajan nimistä, osoitteista ja puhelinnumeroista.

Valtioneuvoston yleisistunnossa 19.10.2006 maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen käsittelyn yhtey-

dessä valtioneuvosto antoi lausuman, jonka mukaan maaseutuelinkeinorekisterilain uudistamistyöryhmä ottaa esityksessään huomioon uuden perustuslain vaatimukset ja EU:ssa valmisteilla olevan varainhoitoasetuksen muutokset. EU:n asetus tulee sisältämään säännökset yhteisön varoista maksettavien tukitietojen julkisuusperiaatteista. Laki tullaan lausuman mukaan uudistamaan edellä mainittujen muutosten perusteella siten, että tukitiedot tulevat julkisiksi vuoden 2007 aikana.

Euroopan yhteisöjen yleisen varainhoitoasetuksen (EY) N:o 1605/2002 artiklaa 53 b muutettiin asetuksella (EY) N:o 1995/2006 siten, että pääsääntönä on yhteisön talousarviosta saatavien tukien ja tuensaajien julkisuus. Yksityiskohtatukien julkistamisen osalta sovittiin tehtäväksi sektorikohtaisessa lainsäädännössä.

Komissio on keväällä 2007 esittänyt, että yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 1290/2005 lisättäisiin uusi artikla 44 a, jossa todettaisiin, että jäsenvaltioiden on julkistettava maatalous- ja maaseudun kehittämisrahastosta tukea saavat tuensaajat ja näiden saamat tukimäärät. Maatalousrahaston osalta tiedot olisi jaettava tuensaajakohtaisesti neuvoston asetuksen (EY) N:o 1782/2003 tarkoittamiin suoriin tukiin ja muihin näille myönnettyihin tukiin, esimerkiksi interventiokorvauksiin tai vientitukiin. Maaseudun kehittämisrahaston osalta edellytettäisiin tietoa tuensaajan saaman tuen kokonaismäärästä. Tuet olisi julkistettava jälkikäteisesti maatalousrahaston osalta 16.10.2007 lukien maksetuista tuista ja maaseuturahaston osalta 1.1.2007 maksetuista tuista. Yksityiskohtaiset säännökset tukien julkistamisesta annetaan hallintokomiteamenettelyllä, mukaan lukien säännöt yksittäisiä tuensaajia koskevasta tietosuojasta.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on luoda toimiva lainsäädäntö maa- ja metsätalousministeriön

toimialan maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnon rekisteritietojen käsitteilyyn, jonka avulla voitaisiin myös turvata yksilön oikeudet yksityisyyteen sekä liiketoiminnan tietosuoja. Suhde perustuslakiin sekä muihin henkilötieto- ja julkisuuslakeihin tulee samalla myös saada selkeäksi ja käytännössä toimivaksi. Tietojen salassapitoa, julkisuutta ja tietojen luovuttamista koskevat säännökset tulee saattaa vastaamaan julkisuus- ja tietosuojalainsäädäntöä. Tietojen käyttö viranomaisten toimintojen apuna sekä eri rekisterien ristiin käyttö tulee olla tarpeen mukaan mahdollista kuitenkin yksilön suojaa loukkaamatta. Teknisestä käyttöyhteydestä säädettäisiin myös laissa. Lain on myös tarkoitus selkiyttää viranomaisten sekä muiden tietojen käyttäjätahojen oikeudet ja velvollisuudet. Lain tavoitteena on myös huolehtia kansainvälisistä velvoitteista muun muassa tuitietojen julkistamisen osalta.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Johdanto

Yhtenä vaihtoehtona on tarkasteltu sitä, että maaseutuelinkeinorekisterilakia muutettaisiin vain joiltain osin koskien muun muassa julkisuus säännöksiä, toisena vaihtoehtona kattavaa kaikkien alarekisterien tietosisältöjen kirjaamista lakiin ja kolmantena sitä, että lakia uudistettaisiin myös perusteiltaan niin, että uusi laki olisi vain tietojen hallinnointia koskeva laki, ja mahdolliset rekisterien tietosisältöjen kirjaamiset toteutettaisiin tarvittaessa erityislaeissa.

Lain muuttaminen pääasiassa vain julkisuus säännösten osalta

Maaseutuelinkeinorekisterilakia olisi mahdollista muuttaa vain osittain siten, että laki jäisi perusteiltaan ennalleen. Lakiin tehtäisiin vain välttämättömiä muutoksia etupäässä tietojen julkisuus säännösten osalta. Koska laissa on kuitenkin paljon myös muita muutostarpeita, ja koska laki on myös rakenteeltaan uudistamisen tarpeessa, lain uudistamista tarkastellut työryhmä ei pitänyt tätä vaihtoehtoa perusteltuna.

Rekisterien tietosisällön kirjaaminen lakiin

Maaseutuelinkeinorekisterilain säännökset koskevat hyvin monia niin sanottuja maaseutuelinkeinorekisterin alarekistereitä. Näiltä osin kaikkien alarekisterien tietosisältöjä ei ole kattavasti kirjattu lakiin. Tukijärjestelmärekisterien kuten maa- ja metsätalousministeriön rekisterien tietosisältöjä ei välttämättä ole tarpeen kirjata lakiin, vaikka näin on usein käytännössä kuitenkin tehty. Työryhmä on katsonut, että mikäli eri rekisterien tietosisältöjen tarkka kirjaaminen katsotaan tarpeelliseksi, se on tarkoituksenmukaisinta tehdä eri tukijärjestelmiä koskevissa erillislaeissa. Esimerkiksi valmisteilla on laki eläintuntusjärjestelmästä, jossa on säännökset rekisteriin talletettavista tiedoista ja muun muassa ilmoitusvelvollisuudesta.

Tietojen hallinnointia koskeva laki

Kolmantena vaihtoehtona on tarkasteltu mahdollisuutta uudistaa lakia perusteellisemmin niin, että uusi laki olisi etupäässä maaseutuelinkeinohallinnon asiakastietojen hallinnointia koskeva laki, jossa säädettäisiin viranomaisten ja muiden tietojärjestelmän tietojen saantiin oikeutettujen tahojen oikeuksista ja velvoitteista tietojen käytössä. Pääosin noudatettaisiin julkisuuslain ja henkilötietolain säännöksiä, mutta esimerkiksi teknisestä käyttöyhteydestä ja tietojen säilytysajoista säädettäisiin. Rekisteriin tallettavat tiedot kirjattaisiin lakiin vain yleisellä tasolla. Työryhmä on pitänyt tätä vaihtoehtoa tarkoituksenmukaisimpana.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Lain ja tietojen käsittelyn tarkoituksen sekä lain soveltamisalan on käytävä selkeästi ilmi säädettävästä laista ja sen perusteluista. Lain suhde asiakirja-aineistoon, joka syntyy tuki- en käsittelyssä, tulee myös selkiyttää, ja koko tietoketju tulee saada mukaan lain soveltamisalaan.

Säädettävä laki olisi tietohuoltoa ja tietokokonaisuuden hallinnointia koskeva laki. Alan erityislaeissa puolestaan olisi tarvittaessa tarkemmat säännökset viranomaisten tietoi-

jen keräämisoikeudesta, asiakkaiden ilmoitusvelvollisuudesta sekä tarvittaessa rekistereiden tietosisällöistä. Säädetävissä laissa annettaisiin viranomaisille ja muille tietojen käyttöön oikeutetuille tahoille velvoitteet, joiden mukaan tietoja voidaan käyttää, sekä säädettäisiin myös viranomaisten oikeuksista tietojen käytössä. Oikeus käyttää tiettyä tietoa, mahdollisuus tietojen yhteiskäyttöön sekä se, missä laajuudessa tietoja käytetään, määriteltäisiin laissa.

Tietojen ja asiakirjojen julkisuuteen, niiden luovuttamiseen ja luovuttamisesta perittäviin maksuihin sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ja henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia, jollei laissa toisin säädetäisi. Tietyt tiedot määriteltäisiin salassa pidettäviksi. Tällaisia tietoja olisivat asiakasta koskevat luottotiedot, tiedot valtiontakauksista ja takauksen kohteena olevien lainojen määrästä sekä lainamuotoisiin tukiin liittyvät tiedot lainojen määrästä.

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmän rekistereihin voitaisiin tallettaa asiakkaan suullisesti, kirjallisesti tai sähköisesti antamia tietoja. Tietojärjestelmiin voitaisiin tallettaa myös muilta viranomaisilta ja viranomaistehtäviä hoitavilta tahoilta laissa säädettyjä tehtäviä varten saatuja tietoja.

Euroopan yhteisö edellyttää tiettyjen tietojen keräämistä ja tallettamista rekisteriin sekä näiden tietojen käyttöä. Keskeisimmät tukirekisterit ovat suoraan EU:n säätelemiä. Neuvoston ja komission asetuksissa säädetty seikat on otettu huomioon lakia uudistettaessa. Myös komission toimenpiteet tukien julkistamisen osalta on otettu huomioon siten, että neuvoston ja komission asetusten velvoitteet julkistamisesta voidaan toteuttaa vuoden 2008 alusta lukien. Tuensaajista tulee muun muassa EY:n varainhoitoasetuksen mukaan julkaista vuosittain luettelo, josta käy ilmi tuensaajan nimi, tukityyppi sekä julkisen rahoituksen määrä. Luettelon toteutustapa on jätetty melko pitkälti kansallisesti harkittavaksi. Siltä osin kuin asiassa on kansallista harkintavaltaa, on pidetty hyvänä menettelyä, jota noudatetaan Suomessa myös muiden vastaavien luetteloiden ja tietojen kuten verotustietojen julkistamisessa.

Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä maa- ja metsätalousministeriön

tietopalvelukeskus pitäisivät maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmän rekistereitä sekä vastaisivat talletettujen tietojen oikeellisuudesta kukin oman toimialansa osalta. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriöllä, työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastoilla, kuntien maaseutuelinkeino- ja elintarviketurvallisuusviranomaisilla, lääninhallituksilla ja kunnaneläinlääkäreillä olisi oikeus nykyiseen tapaan käyttää ja päivittää asiakastietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Viranomaiset voisivat käyttää tietojärjestelmiin talletettuja asiakastietoja maaseutuelinkeinohallinnon tukien hallintointiin ja valvontaan sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvinterveyttä, maatalouden tuotantopanoksia, maataloustuotteita ja elintarvikkeita koskevan lainsäädännön noudattamisen valvontaan, mainittuja tehtäviä koskevan päätöksenteon valmisteluun, toimenpiteiden ja hankkeiden suunnitteluun ja niiden vaikutusten seurantaan, tilastollisiin tarkoituksiin ja tutkimukseen. Lisäksi tietoja voitaisiin käyttää kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain 6 c §:n mukaisen tilan oman siemenen käytöstä lajikkeen omistajalle suoritettavan korvauksen perinnän toteuttamiseen sen mukaan kuin siitä säädetään mainitussa laissa.

Julkisia tietoja voitaisiin luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti muille viranomaisille tai viranomaistehtäviä hoitaville tahoille laissa tai sen nojalla säädettyä tehtävää tai velvoitetta varten. Luovutuksensaaja saa luovuttaa edelleen sähköisessä muodossa saamiaan tietoja ainoastaan laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Tietojen luovutus päätökset tehtäisiin keskushallintotasolla siten, että maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä Maaseutuvirasto päättäisivät tietojen luovuttamisesta kukin oman toimialansa osalta. Tietoja ja asiakirjoja voisivat tämän lisäksi luovuttaa työvoima- ja elinkeinokeskukset sekä kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset sekä rekisteristä että hallussaan olevien asiakirjojen osalta. Tietoja voitaisiin luovuttaa markkinointitarkoituksiin samassa laajuudessa kuin nykyisin, eli tietojen luovuttamiseen tarvittaisiin nimenomai-

nen suostumus henkilötietolain edellyttämällä tavalla.

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmissä olevat asiakasta koskevat tiedot poistettaisiin viimeistään 10 vuoden kuluttua siitä, kun asiakasta koskevia tietoja on viimeksi käsitelty, ellei tiedon säilyttäminen pidempään ole välttämätöntä lakiin tai asetukseen perustuvan tehtävän hoitamiseksi, vireillä olevan asian takia taikka Euroopan yhteisön tai muun lainsäädännön mukaisen tarkastuksen suorittamiseksi.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Maaseutuelinkeinohallinnon rekisterikokoinaisuus säilyy lainmuutoksesta huolimatta melko ennallaan. Rekisterinpidon kustannuksissa ei siten tapahdu muutosta. Toteutessaan tarkoituksenmukaisella tavalla tietojärjestelmien tietojen yhteiskäyttöisyys tuo säästöjä eri viranomaisille.

Tietojen luovuttamisista voidaan periä julkisuulain mukaan maksu. Tällä hetkellä maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus perii rekisteritietojen luovuttamisesta maksun, eikä hallinnon saamien tulojen arvioida lainmuutoksen johdosta juurikaan nousevan.

Tietojärjestelmiin talletettujen tietojen luovuttaminen keskitetysti keskushallintotasolta sekä muun muassa tietojen käytön valvonta edellyttää tietojärjestelmän kehittämistä tarkoitukseen sopivaksi. Tämä tulee aiheuttamaan hallinnolle jonkin verran kustannuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Tietojen luovuttamispäätökset tehtäisiin jatkossa nykyistä useammassa viranomaisessa, mutta se selkiyttäisi muun muassa viranomaisten vastuuta tietojen oikeellisuudesta. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus voi kuitenkin käytännössä myös jatkossa luovuttaa pyydetty tiedot samoin kuin nykyisin, vaikka varsinainen luovutuspäätös tehtäisiinkin joko Maaseutuvirastossa tai Elintarviketurvallisuusvirastossa.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 24.4.2002 työryhmän valmistelemaan maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain uudistamista. Työryhmän työn tavoitteena oli selvittää maaseutuelinkeinorekisterilain uudistamistarpeet sekä tehdä ehdotus lain kokonaisuudistukseksi. Työryhmän tuli ottaa työssään huomioon viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain ja henkilötietolain säännökset sekä eduskunnan vastauksessa hallituksen esitykseen laiksi maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain muuttamisesta esitetty lausuma, jossa eduskunta on edellyttänyt, että uudistuksen yhteydessä kartoitetaan eri tietojen asianmukaiset säilytysajat tietotyypeittäin ja että sen jälkeen eduskunnalle annettavaan hallituksen esitykseen sisällytetään ehdotukset säännöksiksi tietojen säilytysajoista. Työryhmän tuli kiinnittää lisäksi huomiota rekisteriviranomaista ja rekisterin käyttäjiä sekä rekisteritietoja koskevien säännösten ajantasaistamiseen sekä tietojen luovutussäännösten yksinkertaistamiseen.

Työryhmä otti työssään huomioon maataloustukien julkisuudesta syksyllä 2006 annetun korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun (KHO:2006:64) sekä Euroopan yhteisöjen komission toimenpiteet tukitietojen julkisuuden lisäämiseksi.

Maaseutuelinkeinorekisterilain uudistamistyöryhmän työryhmämuistio (mmm 2007:12) luovutettiin maa- ja metsätalousministeriölle 20 päivänä maaliskuuta 2007.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioonottaminen

Esityksestä on pyydetty lausunto oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, ympäristöministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, lääninhallituksilta, työvoima- ja elinkeinokeskuksilta, Elintarviketurvallisuusvirastolta, Maaseutuvirastolta, maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskukselta, Maanmittauslaitokselta, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselta, Metsähallitukselta, Maaseutuelinkeinon valituslautakunnalta,

Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Suomen ympäristökeskukselta, Suomen Kuntaliitolta, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC:ltä, Saamelaiskärä-

jiltä, Paliskuntain yhdistykseltä, ProAgrialta ja Maaseudun Kehittäjät ry:ltä. Lausunnoissa esitetyt huomautukset on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon hallituksen esityksessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lain soveltamisala. Lakia sovellettaisiin maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnon tehtäviin liittyviin rekistereihin talletettujen maa- ja metsätalousministeriön toimialan tietojen hallintoihin sekä maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnossa laadittuihin asiakirjoihin ja niihin sisältyviin tietoihin. Lakia ei kuitenkaan sovellettaisi tilastotietoihin. Maataloustilastoista on voimassa erillinen laki maaseutuelinkeinotilastoista. Lakia ei myöskään sovelleta esimerkiksi kalatalouden rekistereihin vaan ainoastaan varsinaisiin maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnon asiakastietoihin. Vesiviljelyrekisteriä ei lasketa kuitenkaan kuuluvaksi kalatalouden rekistereihin.

2 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälässä säädettäisiin, että jollei laissa toisin säädetä, tietojen ja asiakirjojen julkisuuteen, niiden luovuttamiseen ja luovuttamisesta perittäviin maksuihin sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ja henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia. Voimassa olevassa rekisterilaissa tiedot ovat pääsääntöisesti salassa pidettäviä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että lakia ei sovelleta siltä osin kuin muussa maa- ja metsätalousministeriön toimialan lainsäädännössä säädetään tästä laista poikkeavasti. Monissa alan erityislaeissa on esimerkiksi erilaisia tietojen luovutussäännöksiä, ja mikäli nämä säännökset poikkeavat ehdotetun lain säännöksistä, sovelletaan ensisijaisesti näiden erityislakien säännöksiä. Tällaisia säännöksiä on muun muassa maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosaston toimialan lainsäädännössä kuten elintarvikelaisissa, jossa on säädetty salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta. Ehdotetusta laista poikkeavia säännöksiä on myös esimerkiksi laissa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista sekä muussa maaseutuelinkeinon rahoituslainsäädännössä, jossa säädetään tukien toimeenpanotehtäviä hoitavien viranomaisten tietojensaantioikeudesta ja oikeudesta luovuttaa tietoja.

3 §. Tietojärjestelmän käyttötarkoitus. Pykälässä säädettäisiin tietojärjestelmän käyttötarkoituksesta. Tietojärjestelmää käytettäisiin tukien hallintoihin ja valvontaan sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvinterveyttä, maatalouden tuotantopanoksia, maataloustuotteita ja elintarvikkeita koskevan lainsäädännön noudattamisen valvontaan, mainittuja tehtäviä koskevan päätöksenteon valmisteluun, toimenpiteiden ja hankkeiden suunnitteluun ja niiden vaikutusten seurantaan, tilastollisiin tarkoituksiin ja tutkimukseen. Lisäksi tietoja käytettäisiin kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain 6 c §:n mukaisen tilan oman siemenen käytöstä lajikkeen omistajalle suoritettavan korvauksen perintään toteuttamiseen sen mukaan kuin siitä säädetään mainitussa laissa. Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää saisi pykälän mukaan käyttää vain siihen tarkoitukseen, mitä varten tiedot on kerätty ja talletettu, jollei laissa toisin säädetä. Ehdotettu tietojen käyttötarkoitus vastaa voimassa olevan lain säännöksiä.

4 §. Tietojärjestelmän rakenne ja sisältö. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin se, mistä maaseutuelinkeinohallinnon rekisterikokonaisuus muodostuu. Kokonaisuus muodostuu maatilojen omistajuuteen ja hallintaan liittyvistä rekistereistä, maatalouden tukemiseen, maaseudun kehittämisen tukemiseen sekä vienti- ja sisämarkkinatukiin liittyvistä asiakasrekistereistä, tukien maksuun ja valvontaan liittyvistä rekistereistä, eläinten tunnistamiseen ja jäljitettävyyteen liittyvistä rekistereistä sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin, elintarviketurvallisuuden ja kasvinterveyden varmistamiseen liittyvistä rekistereistä.

Pykälän 2 momentin mukaan maaseutuelinkeinohallinnon rekistereihin voitaisiin tallettaa asiakkaan suullisesti, kirjallisesti tai sähköisesti antamia tietoja. Näiden tietojen tulisi olla säädettyjen tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellisia tietoja henkilöstä, toimijasta, etuutta hakeneesta, maatilasta, metsätaloustilasta, puutarhayrityksestä tai muusta vastaavasta yrityksestä taikka yhtä tai useampaa tuotantoeläintä pitävästä tilasta tai

muusta eläintenpitoyksiköstä. Tunnistetietoina voitaisiin tallettaa nimi, henkilötunnus, yritys- ja yhteisötunnus, äidinkieli, kansalaisuus, kotimaa, kotipaikka, lähiosoite, sähköpostiosoite, puhelinnumero sekä asiakkaalle annettu rekisteritunnus. Lisäksi tietojärjestelmän rekistereihin voitaisiin tallettaa tiedot, jotka ovat tarpeen asioiden käsittelemiseksi, ratkaisemiseksi ja valvomiseksi laissa säädettyllä tavalla sekä tietojärjestelmän käyttöön liittyviä hallinnollisia tietoja. Rekisterien tietosisältö kirjattaisiin tarvittaessa tarkemmin erillisissä tukijärjestelmiä koskevissa laeissa, kuten on tehty muun muassa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain 41 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että rekisterinpidon yhteydessä voitaisiin nykyiseen tapaan kerätä tietoja myös tilastotarkoituksiin.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin pykälän 4 momentin mukaan säätää tietojärjestelmän teknisestä hallinnoinnista. Tietoja kerätään paljon myös EY-asetusten asettamien vaatimusten, kuten haku-, valvonta-, petos-, sääntöjenvastaisuus- ja maksatustietojen raportointivelvoitteiden vuoksi. Nämä vaatimukset edellyttävät joskus tarkempia teknisluonteisia säännöksiä esimerkiksi tietojen kirjaamistavasta.

5 §. Rekisterinpittoon liittyvät vastuut. Pykälässä säädettäisiin, että Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus pitäisivät maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa maaseutuelinkeinohallinnon rekistereitä ja vastaisivat talletettujen tietojen oikeellisuudesta kukin oman toimialansa osalta. Tämä säännös on ollut voimassa 1 päivästä toukokuuta 2007 lukien myös voimassa olevassa laissa Maaseutuviraston perustamisen jälkeen. Pykälään ehdotetaan kuitenkin lisättäväksi säännös maa- ja metsätalousministeriön ohjauksesta. Maa- ja metsätalousministeriö on kesällä 2007 asettanut maataloushallinnon ja elintarvikehallinnon yhteisen tietohallinnon ohjausryhmän, joka toteuttaa ja kehittää maataloushallinnon ja elintarvikehallinnon välistä tietohallintoyhteistyötä ja tukee tietotekniikan tuloksellista hyväksikäyttöä näillä toimialoilla

Pykälässä säädettäisiin myös, että maa- ja metsätalousministeriöllä, työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastoilla, kuntien maaseutuelinkeino- ja elintarvikevalvontaviranomaisilla, lääninhallituksilla ja kunnan-eläinlääkäreillä olisi oikeus käyttää ja päivittää asiakastietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Tämä säännös vastaa voimassa olevan lain säännöksiä.

6 §. Salassa pidettävät tiedot. Sen lisäksi mitä julkisuuslaissa säädetään, tietojärjestelmään sisältyvät asiakasta koskevat luottotiedot, tiedot valtioneuvostosta ja takauksen kohteena olevien lainojen määrästä sekä lainamuotoisiin tukiin liittyvät tiedot lainojen määrästä olisivat pykälän 1 momentin mukaan salassa pidettäviä. Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisten hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Pykälässä mainittujen tietojen on katsottu olevan sellaisia, joiden tulisi olla salassa pidettäviä. Rekisterissä olevat luottotiedot sekä tiedot takauksista ja lainojen määrästä kertovat suoraan tai välillisesti asiakkaan taloudellisesta asemasta. Koska usein esimerkiksi myös kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisilta ja työvoima- ja elinkeinokeskuksilta pyydetään tietoja maaseutuelinkeinohallinnon asiakkaista, olisi tulkintaongelmien poistamiseksi ja kansallisesti yhtenäisen tulkintalinjan saavuttamiseksi välttämätöntä säätää kyseiset tiedot ehdotetussa laissa yksiselitteisesti salassa pidettäviksi.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että salassapitosäännös ei kuitenkaan vaikuta 1 momentissa mainittuja tietoja sisältävien viranomaisten päätösten ja muiden asiakirjojen julkisuuteen.

7 §. Tietojen luovuttamisesta päättävä viranomainen. Pykälässä säädettäisiin, että Elintarviketurvallisuusvirasto, Maaseutuvirasto ja maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus päättäisivät kukin tietojen luovuttamisesta sivullisille oman toimialansa osalta. Lisäksi työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot sekä kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset voisivat pyynnöstä luovuttaa tietoja rekisteristä sekä hallussaan olevista asiakirjoista oman viranomaistehtävänsä osalta.

8 §. *Julkisten tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla.* Pykälän mukaan tietoja voitaisiin luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti muille viranomaisille tai viranomaistehtäviä hoitaville tahoille laissa tai sen nojalla säädettyä tehtävää tai velvoitetta varten. Luovutuksen saaja saisi luovuttaa edelleen sähköisessä muodossa saamia tietoja ainoastaan laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

9 §. *Tietojen luovuttaminen ulkomaiden viranomaisille ja kansainvälisille toimielimille.* Tietoja saisi pykälän mukaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä Euroopan yhteisöjen komissiolle, Euroopan tilintarkastustuomioistuimelle, Euroopan petostentorjuntavirastolle (OLAF) sekä muille Euroopan yhteisöjen toimielimille, Euroopan Unionin jäsenvaltioiden maksajavirastoille, jäsenvaltioiden valtuuttamille tarkastuslaitoksille sekä kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitetuille viranomaisille Euroopan yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvien velvoitteiden hoitamista varten. Tiedot voitaisiin luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa.

10 §. *Listaus tukien saajista.* Tukien saajista laadittaisiin pykälän mukaan vuosittain listaus Euroopan yhteisön säännösten edellyttämällä tavalla. EY:n varainhoitoasetuksen muutosta (EY, Euratom) N:o 1995/2006 sovelletaan vuoden 2007 alusta lukien, ja tämän asetuksen ja muun muassa komission asetuksen (EY) N:o 1974/2006 mukaan tiedot viljelijöiden saamista maataloustuista on julkaistava vuonna 2008.

11 §. *Tietojen luovuttaminen suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten.* Rekisteristä voitaisiin pykälän mukaan luovuttaa yhteystietoja suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten, jos se, jonka tiedoista on kyse, on antanut siihen suostumuksensa. Luovutuksessa saisi käyttää valintaperusteena rekisteriin talletettuja henkilötietoja sekä sijainti-, pinta-ala- ja tuotantosuuntatietoja. Myös nykyisin maaseutuelinkeinorekisteristä voidaan luovuttaa yhteystietoja markkinointitarkoituksia varten samoilla edellytyksillä.

12 §. *Tietojen poistaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että maaseutuelinkei-

nohallinnon tietojärjestelmien asiakasta koskevat tiedot poistettaisiin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun asiakasta koskevia tietoja on viimeksi käsitelty. Tietoa ei kuitenkaan poistettaisi, jos tiedon säilyttäminen on välttämätöntä lakiin tai asetukseen perustuvan tehtävän hoitamiseksi, vireillä olevan asian takia tai Euroopan yhteisön tai muun lainsäädännön mukaisen tarkastuksen suorittamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan virheelliseksi todettu tieto olisi merkittävä virheelliseksi ja tiedon saa säilyttää viiden vuoden ajan tiedon virheelliseksi toteamisesta, jos se on välttämätöntä asiakkaan, asiakkaan edustajan tai muun asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saisi käyttää ainoastaan näiden oikeuksien turvaamisen tarkoituksessa.

13 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2008. Myös Euroopan yhteisöjen komission täytäntöönpanoasetukset edellyttävät, että tukitiedot tulevat julkisiksi alkuvuoden 2008 aikana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että lailla kumotaan maaseutuelinkeinorekisteristä annettu laki siihen myöhemmin tehtyne muutoksineen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa muussa laissa viitataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain säännöksiin. Näissä tapauksissa olisi kyseisen lain sijasta sovellettava tätä lakia. Tällaisia säännöksiä löytyy muun muassa maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetussa laissa, maatalousyrittäjän eläkelaissa (1280/2006) sekä tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa (557/2005). Viittaussäännöksiä on hyvin paljon eri laeissa ja asetuksissa, ja niiden kaikkien muuttaminen tässä yhteydessä ei ole tarkoituksenmukaista.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakiehdotuksen 4 §:ssä säädettäisiin siitä, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin eri rekisterien ja tietojärjestelmien teknisestä hallinnoinnista. Kysees-

sä olisivat ainoastaan teknisluonteiset seikat, joista säätäminen ei edellytä lain tasoa.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2008. Euroopan yhteisöjen komission täytäntöönpanoasetukset edellyttävät, että maataloustukia koskevat tiedot tulevat julkisiksi vuoden 2008 aikana.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisenjärjestys

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetään, että jokaisen yksityiselämä on turvattu ja että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain 12 §:n 2 momen-

tin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Hallituksen esityksessä on paljon seikkoja, jotka liittyvät perustuslailla suojattuihin oikeuksiin. Lisäksi esityksessä on useita julkisuuslain ja henkilötietolain mukaisesti arvioitavia säännöksiä. Perustuslailla turvatut oikeudet on pyritty ottamaan esitystä laadittaessa huomioon.

Edellä mainituilla perusteilla hallitus pitää suotavana, että esityksestä pyydetäisiin eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnossa laadittuihin asiakirjoihin sekä maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnon tehtäviin liittyviin rekistereihin, jos asiakirjoissa ja rekistereissä olevat tiedot kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan (*maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmä*).

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Jollei tässä laissa toisin säädetä, tietojen ja asiakirjojen julkisuuteen, niiden luovuttamiseen ja luovuttamisesta perittäviin maksuihin sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia (523/1999).

Tätä lakia ei sovelleta, jos muussa maa- ja metsätalousministeriön toimialan lainsäädännössä säädetään toisin.

3 §

Tietojärjestelmän käyttötarkoitus

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää käytetään:

- 1) tukien hallinnointiin ja valvontaan;
- 2) eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvinterveyttä, maatalouden tuotantopanoksia, maataloustuotteita ja elintarvikkeita koskevan lainsäädännön noudattamisen valvontaan;

3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä koskevan päätöksenteon valmisteluun;

4) hankkeiden ja toimenpiteiden suunnitteluun ja vaikutusten seurantaan;

5) tilastollisiin tarkoituksiin;

6) tutkimukseen.

Lisäksi tietoja käytetään kasvinjalostajan oikeudesta annetun lain (789/1992) 6 c §:ssä tarkoitetun suojatun lajikkeen viljelystä maksettavan korvauksen perintään.

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, mitä varten tiedot on kerätty ja talletettu, jollei laissa toisin säädetä.

4 §

Tietojärjestelmän rakenne ja sisältö

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmä muodostuu:

1) maatilojen omistajuuteen ja hallintaan liittyvistä rekistereistä;

2) maatalouden tukemiseen, maaseudun kehittämisen tukemiseen sekä vienti- ja sisämarkkinatukiin liittyvistä asiakasrekistereistä;

3) tukien maksuun ja valvontaan liittyvistä rekistereistä;

4) eläinten tunnistamiseen ja jäljitettävyyteen liittyvistä rekistereistä;

5) eläinten terveyden ja hyvinvoinnin, elintarviketurvallisuuden ja kasvinterveyden varmistamiseen liittyvistä rekistereistä.

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmään voidaan tallettaa tunnistetiedot henkilöstä, toimijasta, etuutta hakeneesta, maatilasta, metsätaloustilasta, puutarhayrityksestä tai muusta vastaavasta yrityksestä taikka yhtä tai useampaa tuotantoeläintä pitävästä tilasta

tai muusta eläintenpitoyksiköstä. Tunnistetietoja ovat nimi, henkilötunnus, yritys- ja yhteisötunnus, äidinkieli, kansalaisuus, kotimaa, kotipaikka, lähiosoite, sähköpostiosoite, puhelinnumero sekä asiakkaalle annettu rekisteritunnus. Lisäksi tietojärjestelmään voidaan tallettaa tiedot, jotka ovat tarpeen asioiden käsittelemiseksi, ratkaisemiseksi ja valvomiseksi laissa säädettyllä tavalla sekä tietojärjestelmän käyttöön liittyviä hallinnollisia tietoja.

Rekisterinpidon yhteydessä voidaan kerätä tietoja myös tilastotarkoituksiin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tietojen kirjaamistavasta sekä tietojärjestelmän teknisestä hallinnoinnista.

5 §

Rekisterinpitoon liittyvät vastuut

Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus pitävät maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmän rekistereitä sekä vastaavat talletettujen tietojen oikeellisuudesta kukin oman toimialansa osalta. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriöllä, työvoima- ja elinkeinokeskuksilla, kuntien maaseutuelinkeino- ja elintarvikevalvontaviranomaisilla, lääninhallituksilla ja kunnaneläinlääkäreillä on oikeus käyttää ja päivittää tietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

6 §

Salassa pidettävät tiedot

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmään sisältyvät asiakasta koskevat luottotiedot, tiedot valtiontakauksista ja takauksen kohteena olevien lainojen määrästä sekä lainamuotoisiin tukiin liittyvät tiedot lainojen määrästä ovat salassa pidettäviä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei vaikuta siinä mainittuja tietoja sisältävien viran-

omaisten päätösten ja muiden asiakirjojen julkisuuteen.

7 §

Tietojen luovuttamisesta päättävä viranomainen

Elintarviketurvallisuusvirasto, Maaseutuvirasto ja maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus päättävät kukin tietojen luovuttamisesta sivullisille oman toimialansa osalta. Lisäksi työvoima- ja elinkeinokeskukset sekä kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset voivat luovuttaa tietoja oman viranomaistehtävänsä osalta.

8 §

Julkisten tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla

Julkisia tietoja voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti muille viranomaisille tai viranomaistehtäviä hoitaville tahoille laissa säädettyä tehtävää tai velvoitetta varten. Luovutuksensaaja saa luovuttaa edelleen sähköisessä muodossa saamiaan tietoja ainoastaan laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

9 §

Tietojen luovuttaminen ulkomaiden viranomaisille ja kansainvälisille toimielimille

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmässä olevia tietoja saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Euroopan yhteisöjen komissiolle, Euroopan tilintarkastustuomioistuimelle, Euroopan petostentorjuntavirastolle (OLAF) sekä muille Euroopan yhteisöjen toimielimille, Euroopan unionin jäsenvaltioiden maksajavirastoille, jäsenvaltioiden valtuuttamille tarkastuslaitoksille sekä kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitetuille viranomaisille kansallisesta tai Euroopan yhteisön lainsäädännöstä taikka Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvien velvoitteiden hoitamista varten. Tiedot voidaan luo-

vuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa.

10 §

Listaus tukien saajista

Tukien saajista laaditaan vuosittain listaus Euroopan yhteisön säännöksissä säädetyllä tavalla.

11 §

Tietojen luovuttaminen suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä voidaan luovuttaa yhteystietoja suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten, jos se, jonka tiedoista on kyse, on antanut siihen suostumuksensa. Luovutuksessa saa käyttää valintaperusteena tietojärjestelmään talletettuja henkilötietoja sekä sijainti-, pinta-ala- ja tuotantosuuntatietoja.

12 §

Tietojen poistaminen

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmän tiedot poistetaan viimeistään kymmenen

vuoden kuluttua siitä, kun asiakasta koskevia tietoja on viimeksi käsitelty. Tietoa ei kuitenkaan poisteta, jos tiedon säilyttäminen on välttämätöntä lakiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi, vireillä olevan asian takia tai Euroopan yhteisön tai muun lainsäädännön mukaisen tarkastuksen suorittamiseksi.

Virheelliseksi todettu tieto on merkittävä virheelliseksi, ja tiedon saa säilyttää viiden vuoden ajan tiedon virheelliseksi toteamisesta, jos se on välttämätöntä asiakkaan, asiakkaan edustajan tai muun asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saa käyttää ainoastaan näiden oikeuksien turvaamisen tarkoituksessa.

13 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan maaseutuelinkeinorekisteristä 29 päivänä joulukuuta 1994 annettu laki (1515/1994) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Jos muussa laissa viitataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen maaseutuelinkeinorekisteristä annettuun lakiin, sen asemesta sovelletaan tätä lakia.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2007

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Sirkka-Liisa Anttila*